

zyčnými publikacemi českých autorů) zůstává hlavní výtkou vůči této jinak velmi povedené práci. Mohli bychom zmínit i další drobné výtky či polemizovat s některými návrhy a závěry autora, ale šlo by spíše o diskusi nad výkladem pramenů či drobná přehlédnutí než o vážná pochybení. Jerzy Sperka se vhodným rozčleněním práce na část klasické biografie a na část věnující se strukturálním problémům vlády a reprezentace vyhnul úskalím biografických prací a vytvořil moderní dílo, které poskytne čtenářům čtivý a obsažný pohled na neprávem opomíjenou či zatracovanou osobnost středoevropských dějin pozdního středověku.

Zdeněk Vašek

Ulrike HOHENSEE – Mathias LAWOW – Michael LINDNER – Olaf B. RADER (edd.), *Monumenta Germaniae Historica, Constitutiones et acta publica imperatorum et regum XII: 1357-1359*, Berlin – Wiesbaden, Brandenburgische Akademie der Wissenschaften – Harrasowitz Verlag, 2013, 778 s., ISBN 978-3-447-06996-0

Vydání dvanáctého svazku MGH — *Constitutiones* představuje důležitý počín v naplnění této řady, jejíž počátky spadají do devadesátých let 19. století. Dobu panování Karla IV. zahájil osmý svazek dokončený v roce 1926 (vydali Karl Zeumer a Richard Salomon). Další díly — devátý až jedenáctý — zahrnuly léta 1349–1356 a vydávala je Akademie věd NDR (Akademie der Wissenschaften der DDR). Editor Wolfgang D. Fritz jedenáctý svazek uzavřel textem Zlaté buly Karla IV. pro říši a několika k ní se vážících listin z počátku roku 1357 (1.–7. ledna), které jsou kvůli celistvosti roku 1357 uvedeny i v recenzovaném dvanáctém svazku. Ten připravilo nově konstituované berlínské pracoviště MGH při Berlínsko-braniborské akademii věd (Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften (BBAW)). Jde o první svazek předpokládaných šesti dílů, které dosáhnou až do roku 1378 (svazky třináctý–sedmnáctý); další pokračování se již nepředpokládá, s odkazem na říšské záležitosti reflektované v rámci řady *Deutsche Reichstagsakten* (RTA). Edice písemností pro dobu 1357–1378 se začala připravovat v roce 1994 na základě konceptu publikovaného tehdejšími vedoucími berlínského pracoviště MGH Eckhardem Müller-Mertensem († 14. ledna 2015).¹ S editorskou prací stávajícího týmu ve složení Michael Lindner, Ulrike Hohensee, Mathias Lawo a Olaf B. Rader jsou spojeny též autorské studie, publikované zvláště v rámci volné řady *Berichte und Abhandlungen* vydávaných berlínskou akademií.² V Berlíně se také pracuje na digitální verzi přepracovaných regist k vládě Karla IV.

Koncepci a ediční zásahy vydávaného svazku i následujících plánovaných svazků autoři objasňují v instruktivním úvodu. Základní smysl souboru vychází ze snahy

1 Eckhard MÜLLER-MERTENS, *Konzept für künftige Bände der Constitutiones et acta publica imperatorum et regum (1357-1378)*, Deutsches Archiv für Geschichte des Mittelalters 50, 1994, s. 615–630.

2 Připomeňme alespoň svazek Ulrike HOHENSEE — Mathias LAWOW — Michael LINDNER — Michael MENZEL — Olaf B. RADER (edd.), *Die Goldene Bulle. Politik — Wahrnehmung — Rezeption*, Berlin 2009.

shromáždit písemnosti, jež lze vztáhnout k badatelsko-pracovnímu termínu *Verfassung* („ústavě“ či „zřízení“), pod níž si ovšem nelze představovat ani abstraktně formulované císařské listiny či normativní texty, ani ho vnímat v moderním slova smyslu. V duchu mnohoznačnosti pojmu „zřízení“ ve středověku se editoři snažili shromáždit relevantní písemnosti, které co nejvíce odpovídaly škále dobových právních dokumentů, s vědomím, že ve 14. století neexistoval pro říši žádný centrální řád, nýbrž celá řada různých „zřízení“ (*Herrschaftsordnung*), odpovídajících jejímu regionálnímu členění. Jednotlivé říšské země získávaly privilegia, která nemusela platit jinde, a v mnoha směrech vedly svou vlastní politiku (uzavírání landfrýdů, knížecí či městské svazy). Teprve prostřednictvím této rozmanitosti skryté v sumě obsahově i formálně různých textů je možné se přiblížit politické realitě středověkých politicko-právních a správních poměrů.

Pro zvolenou dobu Karlovy vlády je známo 10 000 listin týkajících se říšských záležitostí, což představuje pro editory, limitované mimo jiné i délkou projektu, nutnost citlivého a uváženého postupu při volbě způsobu editace jednotlivých písemností. Vzniklý soubor není reakcí na aktuální vědecké preference, ale je koncipován tak, aby sloužil badatelům. Publikovány jsou v první řadě písemnosti, které dokumentují vládu římského panovníka a říšské záležitosti, a to nejen ty, které vydávala královsko-císařská kancelář (privilegia, konfirmace, mandáty i listy), ale také ty, které byly knížecí, či městské provenience, nebo takové provenience, která byla v kontextu příslušných dokumentů důležitá. Zachován je chronologický postup a sledováno celé říšské území, tj. kromě Německa také Arelatsko, Čechy a Itálie. Zvláštní pozornost editoři věnovali dosud nepublikovaným písemnostem. A to nejen listinám, ale i dalším dokumentům, jako např. soupisům daní z říšských měst, písemnostem kancelářských příjemců v říši, materiálům k císařským a knížecím spolkům, záležitostem panovnické rodiny (např. oznámení narození, křtin). Kvůli velkému množství materiálu přistoupili u některých písemností, které se netýkají základních otázek „ústavy“, k redukci textu na regest, s odkazem na jeho úplné otištění na jiném místě. Při rozhodování mezi uveřejněním plného znění dokumentu či regestu brali též ohled na kvalitu publikace, v níž byly písemnosti *in extenso* otištěny. Za relevantní považovali reprezentativní pramenné edice, které se týkají dokumentů k dějinám říše a jejích panovníků, Českého království a jeho korunních zemí, stejně jako vztahů k papežské kúrii. Proto v případě čistě českých záležitostí poukazují na edici *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae (RBM)*, ale v souladu s koncepcí *Constitutiones* zohledňují ty dokumenty, které svým obsahem směřují nad korunní země (většinou ty, které nejsou zachyceny v *RBM*) a jak vyplývá z výběru otištěných písemností, zvláště ty, které nebyly publikovány, případně jsou uvedeny pouze v osmém svazku edice *Regesta imperii* (např. pro záležitosti českých držav v Horní Falcí). Poznámky o vizuálním a materiálním stavu příslušných dokumentů jsou vědomě opominuty. Úvodní pasáž obsahuje také užitá editorská pravidla. Za zmínku stojí i obsáhlý soupis citovaných edic a literatury, včetně bezchybně uvedených českých titulů. Svazek doplňuje soupis listin zmíněných v poznámkách a soupis archivů, v nichž jsou písemnosti uloženy s odkazem na číslo dokumentu v edici. Jmenný rejstřík zahrnuje osobní jména i toponyma (včetně jazykových variant). Věcný rejstřík je rozdělen podle jazyků na latinský, německý a francouzský.

Vydání ediční svazek je výsledkem několikaleté soustředěné, pečlivé práce editorů z berlínského oddělení MGH. Pro dějiny Českého království i České koruny poskytuje možnost lepšího vhledu do souvislostí a okolností vydání „českých“ písemností, byť textově většinou needitovaných. Editoři se neřídili pouze RBM, ale využívali též *Codex diplomaticus Moraviae*, stejně jako Čelakovského *Codex iuris municipalis*. Důležité jsou i odkazy na současné uložení dokumentů.

Lenka Bobková

Josef VINTR, *Ostrovské rukopisy, Olomouc, Refugium Velehrad-Roma, 2014, 151 s., ISBN: 978-80-7412-152-4*

V květnu roku 2014 připravilo nakladatelství Refugium Velehrad-Roma k vydání nejnovější práci emeritního profesora vídeňské univerzity Josefa Vintra. Útlá publikace se zabývá osudy několika málo zachovaných rukopisů ostrovského kláštera u Davle, patřícího mezi nejstarší české benediktinské kláštery. Kniha se skládá ze čtyř tematických okruhů. Po úvodním stručném nástinu klášterních dějin přechází autor k analýze nejvýznamnějších písemných památek, které vznikly přímo v ostrovském klášteře, nebo se nacházely v jeho majetku. Přírodní katastrofy a bouřlivé časy husitské revoluce zapříčinily značnou rozptýlenost jednotlivých rukopisů, jejichž spojitost s klášteřem Ostrov bývá častým předmětem diskusí.

Hlavní přínos Vintrový práce spočívá především v pokusu o interdisciplinární rozbor známých i méně známých ostrovských rukopisů, což z textu činí zajímavou podkladovou studii pro další historický, paleografický či muzikologický výzkum. Zvláště podnětnou pasáž představuje analýza glos k latinskému textu *Dialogů Řehoře Velikého* a jejich srovnání s tzv. Jagíčovými glosami v rukopise latinské vídeňské Bible. Ve třetí části, zabývající se *Ostrovským žaltářem*, upozorňuje autor na význam jednotlivých částí celého kodexu, zejména pak na tzv. *Ostrovské nekrologium*, které mimo jiné ukazuje, že ve 13. století byla většina osazenstva ostrovského kláštera českého původu, a připomíná i tzv. *Ostrovskou píseň*, jednu z nejstarších památek české poezie. V závěru své práce podává autor výčet a stručný popis k dalším, méně významným rukopisům, jejichž původ a spojitost s Ostrovem nebyly doposud plně prokázány.

Ve svých závěrech autor upozorňuje především na vysokou kulturní úroveň jednotlivých rukopisů a na úzké kontakty ostrovského kláštera s bavorským prostředím, zejména domovským klášteřem v Niederalteichu, jehož prostřednictvím se do Ostrova dostávaly nejen vlivy reformního benediktinského hnutí západní Evropy, ale i lotrinský styl písma a zápisu neum u liturgických písní. Vzhledem k rozsahu daného tématu ale zvolený interdisciplinární přístup představuje rovněž četná úskalí, na něž je zapotřebí ve stručnosti upozornit.

Poněvadž ostrovské rukopisy nabízejí široký prostor pro výzkum hned několika vědním oborům, nelze všechny jejich výsledky ve zhruba stotřicetistránkové studii podrobněji popsat. S tím souvisí i nápadně nesystematické uspořádání textu. Kupříkladu pojednání o místě možného původu *Dialogů Řehoře Velikého* zařadil autor až

OPEN ACCESS